

Prostitutsiooni peidus pool

Meie aja müüdid

KATRI EESPERE
sotsioloog

Prostituutide juures käimist peetakse sageli osaks mehelikust käitumisest – see arvatakse olevat lahutamatu mehe olemusest. Kui palju aga teame me tegelikult nende inimeste kohta, kes seksi ostavad?

Viisin 2006.-2007. aastal läbi kvalitatiivse uurimuse, mille eesmärk oli saada teada, kuidas seksi ostjad ise oma tegevust mõtestavad. Uurimuse valim (15 meest vanuses 21–43) ei võimalda teha üldistusi kõigi seksistjate kohta, küll aga pakub huvitavat mõtteainet prostitutsiooni kui sotsiaalse nähtuse ja probleemi üle arutlemiseks.

Ühiskonnas levinud uskumuste jõud on tugev. Ka uurimuse respondendid mainisid, et prostituudi teenuse esmakordsel tarbimisel oli üheks motiveerivaks jõuks arvamus, et kõik mehed käivad prostituutide juures (või on vähemalt ühe korra elu jooksul käinud) ja et tegemist on kui mitte soovitava, siis vähemalt äärmiselt normaalse käitumisviisiga. Seega ei viinud neid esimest korda bordelli mitte niivõrd ihuvajadused, kuivõrd vajadus käituda oma soorollile vastavalt. Oma seletused olid ka sellele, miks prostitutsiooni nõudlusepoole moodustavad enamjaolt mehed.

«Ma arvan, et see on välja kujunenud ajast, mil mehed käisid tööl ja naistel oli sama palju õigusi kui lammastel. Ainult meestel oli raha, et millegi sellise eest maksta. Naistel lihtsalt pole raha ja läheb veel aega, enne kui naised ka aru saavad, et nemandki võiksid seda teenust tahta. Teine põhjus on kindlasti see, et naised on õpetatud ja kasvatatud kannatama. Eks nad siis kannata ka oma seksinälg ja ei raatsi lõbumajja minna.»

Kuigi seksi ostmist võiks pidada traditsioonilise mehe soorolli vältimatuks osaks, leidsid respondendid, et seesama konservatiivne roll on äärmiselt jäik, esitades meestele ülikõrgeid nõudmisi ning neile mittevastamise puhul mõistab nad hukka.

«Tegelikult on üks meeste potentsipoleem selles, et naised kõik suruvad sulle peale seda, et sa pead olema selline ja selline, nägema välja selline. Kõik see on tohutu vaev. Ja sa pead rääkima naisega nii hästi, et ta erutuks selle

Prostitutsiooni varjatud pool:
räägivad seksi ostjad

Sotsiaalministeeriumi toimetised nr 5/2007

Prostituutide teenuseid tarbib selge vähemus (keskmiselt 12%) eri riikide meestest.

peale. Ja kolmandaks teda käsitlema nii hästi, et ta saaks kõik oma elumahlad valla ja naudiks seda täiega. See kõik on nii keeruline. Vaata, kui palju aega see kõik võtab, et teineteist tundma õppida, nii nagu peab.»

Prostituudi juurde minek võimaldas teatud mõttes pääseda ajutiselt ühiskondlike ootuste ja soorollile esitatavate nõudmiste masinavärgist.

Seksiäri võimaldas olla vabam ning mitte vastata traditsioonilisele mees-peab-alati-suutma-naist-rahuldada põhimõttele. Prostituudi juures polnud oluline, kas viimane ka seksuaalse rahulduse saab. Makstud raha arvati olevat piisav rahuldus.

Seksi ostjatele meeldis mõelda, et bordellis ootab neid ees prostituut, kes on tulnud seksiarisse tööd ja hobi ühendama. Mõte hüperseksuaalsest prostituudist oli

magav viis end eetilise tegutsejana tunda. Tegelikult aga kohati hoopis elu hammasrataste (olgu siis majanduslike või psüühiliste) vahele jäänuid.

«Ja ma sain aru, et jumalast paljud teevadki seda sellepärast, et manipuleerimise tulemusena on nende enesehinnang viidud nii madalale, et nad arvavad: see ongi ainuke koht, kust nagu tööd leida. Ja nii nad seal püüvad.»

Pöördudes tagasi artikli algusesse – erinevate riikide uurimused väideti meeste ja prostitutsiooni vältimatu kooseksisteerimise kohta ei kinnita. Prostituutide teenuseid tarbib selge vähemus (keskmiselt 12%) eri riikide meestest. Miks kipume aga tegema üldistusi vaid vähemuse käitumise põhjal? 21. sajandil võiks ühiskond siiski lähtuda pigem teaduse kinnitatust, kui ei-tea-kust pärit müütidest.

Kiisukesed ja peremehed

CHRISTIAN VESKE
soolise võrdõiguslikkuse osakonna peaspetsialist

«Ära esita küsimusi mehele tema tegude kohta ega sea kahtluse alla tema otsustusvõimet. Pea meeles, et mees on maja peremehes ja seeläbi viib ta enda tahet ellu õiglaselt. Sul (naisel) pole õigust seda kahtluse alla seada.» See lause pärineb laialt levinud õpetussõnadest abielunaisetele «The Good Wife's Guide».

Väidetavalt (autentsus on kaheldav) publitseeriti need õpetussõnad koos muude juhustega 1955. aastal Houskeeping Monthly ajakirjas. Õpetussõnad aga ilmes-

tavad paljuski ka tänapäeval ühiskonnas levinud arusaama – naiselik naine on kiisukene, kes ei esita küsimusi ja on alluv. Mehelik mees seevastu on otsustav ega pea oma tegusid põhjendama.

Ajalooliselt on mehelikkuse mõiste eelkõige seostunud kangelasikkusega, eetikaga ja auküsimustega. Eelmisel sajandil aga toimus kvalitatiivne muudatus – mõistest kadusid ära eelnevad kategooriad ning need asendusid märksõnadega «jõud», «tarbimine» ja «võim».

Mehi, kes sellisele hegemoonilisele mehelikkuse tüübile ei vasta, peetakse nõrkadeks (sest selline käitumine on ju meestele looduse poolt sisse kodeeritud) ja nende käitumist kas taunitakse või sanktsioneeritakse, milleks äärmuslikumal juhul on vägivald.

Hegemoonilist maskuliinsust toetavad nii riiklikud institutsioonid, meedia kui ka ühiskondlik surve. Siinkohal on heaks näiteks valimisreklaamid, kus idealiseeritud maskuliinsusi taastoodetakse – väärt mees on pintsakliplane (Reformierakond), töö-

line mees on rahvusmootiividega kampsunis konservatiiv (IRL) või agressiivne «platsipuhastaja» (Keskerakond).

Huvitavalt on soo-uurija M. Kimmel välja toonud seose vägivalda, maskuliinsuse ja poliitilise kultuuri vahel, tuues näitena koolitulistamised Ameerika Ühendriikides: enamik koolitulistamisi on toimunud nn punastes osariikides (ehk siis kus ülekaalus on vabariiklased). Vabariiklik maskuliinsusekuvand on aga mehest, kes istub kas hobuse seljas, lendab reaktiivlennukiga ehk mehest, kes võitleb ja kelle õigluses seeläbi ei kahelda.

Mehelikkuse määratlus on sel juhul opositsioonis nõrgemaga ehk siis naiselikkusega. Mehelikkusel on õigus tarbida, võtta jõuga ja olla üle. Sama kehtib seksuaal-suhetes. Mees saab osta seksi, tema jaoks toodetakse kehahisust, määratletakse ära naine kui kaup.

Tegelikult aga ei vasta loodavatele kuvanditele – inimühiskonnas oli ja on mehelikkuse mudelite paljusid. Naistel pole

Saateks

KRISTIINA LUHT
sotsiaalministeeriumi esindaja riiklikus inimkaubanduse vastu võitlemise võrgustikus

Inimkaubandus ei ole ilmselt enam kellegi jaoks võõras mõiste. Eesti ei ole sellest probleemist pääsenud, kuigi viimastel aastatel on positiivseid arenguid olnud. Siiski on probleemil aspekt, mida alles avastame enda jaoks.

Kui seni on keskendutud rohkem ohvrite abistamisele ja kurjategijate karistamisele, siis nüüd on kogu maailmas hakatud tähelepanu pöörama inimkaubanduse kolmandale osapoolle – inimestele, kes tarbivad ohvrite tööd või teenuseid.

Kui keegi ei annaks prostitutsiooni vahendajatele raha, nad ilmselt loobuksid naiste ostust-müügist. Kui keegi ei sooviks poolmuidu koduteenijaid saada, siis neid ei tarnitaks vaestest riikidest rikkamatesse.

Kui keegi ei ostaks lapsorjade tehtud rõivaid, siis poleks ju mõtet neid lapsi orjastada. Ja nii edasi. Inimkaubitsetajatel poleks tegevust, kui poleks nõudlust sellise tegevuse «produktide» ehk kaubitsetavate inimeste järele.

Seekordne leht keskendub nõudlusele prostitutsiooni ja sellega seotud inimkaubanduse järele. Loodavasti aitavad siin avaldatud artiklid teemat enda jaoks selgemaks mõelda. Kas meie senine suhtumine on adekvaatne või tuleks hoiakutes midagi korrigeerida?

Kas saame mõne teise riigi kogemust nõudluse vähendamisel eeskujuna kasutada? Kuidas näeb seksi ostjaid psühholoog, kuidas sotsioloog?

Head lugemist!

nii hästi läinud. Nemad on olnud pikalt kauba staatuses ning ka tänapäeval, kuigi olles saavutanud suuremaid õigusi, idealiseeritakse naise kui ilusa kauba kuvandit. Seda enda jaoks lahti mõtestades selgub ka seos maskuliinsuse ideaali ja naise kaubatamise vahel.

Prantsuse feminist Simone de Beauvoir on oma raamatus «Teine sugupool» öelnud mõtte, et naised on küll võitnud endale õiguse valida, kuid tihti peale on palju ahvatlevam lasta otsustada enda eest. Otsustamine tähendab vastutust. Sellise otsustusõiguse ära andmisel aga muutume me indiviidist objekti staatusesse.

Niisugune lähenemine peaks olema ka lähtekohaks koolihariduses selleks, et meie ühiskond koosneks kodanikest, kes väärtustavad kaasinimest, on võimelised tegema ise valikuid ning olla aktsepteeritud ja austatud enda valikutega. Kool peaks olema koht, kus murendatakse arusaama naiselikkust naisest kui kiisu-naisest ja mehelikkusest kui millestki staatilisest.

Jaanalinnumäng või enesepeletus

CLAUS LAUTRUP
Taani sotsiaalse haavatauvuse uurimise keskus

Seni suurim Skandinaavias korraldatud küsitlus seksiootjate kohta tehti 2004. aastal. Tulemused löid Taani avalikkuses küllaltki suuri laineid, sest panid kahtluse alla üldlevinud uskumused seksi ostmise põhjuste kohta.

Küsimustikule vastas 6350 meest, lisaks intervjuerisime 20 meest. 14% küsitletutest oli mingil hetkel oma elus prostituudilt seksi ostnud.

ESIMENE KOGEMUS SEKSIOOTJANA

Üks küsitluse tähelepanuväärsemaid tulemusi oli avastatud seos noores eas saadud esimese seksiootkogemuse ja hilisema regulaarse seksi ostmise vahel. Mida noorem on mehed esimest korda seksi ostavad, seda suurema tõenäosusega hakkavad nad hiljem seda regulaarselt tegema. Nt pooled enne 18-aastaseks saamist seksi ostnud mehed ostavad praegu regulaarselt. Nendest, kes ostsid seksi esimest korda pärast 34. eluaastat, ostab praegu regulaarselt seksi ainult 20%.

See tendents on märkimisväärne. Võimalik seletus võib peituda selles, et seksuaalsed käitumismudelid kujunevad välja noores eas. Mõne mehe jaoks sisaldab see mudel nähtavasti ka regulaarset seksiootmist.

Kõige rohkem seksiootkogemusi on abielus ja suhtes olevatel meestel. Loomulikult on võimalik, et mõned mehed ostsid seksi enne suhte loomist, aga paistab, et suhte olemasolu või puudumine ei mõjuta seksiootkäitumist. Seega ei kinnita

Mehed, kel seksiootkogemust pole

86% Taanis küsitletud 6350 mehest ei olnud kunagi seksi ostnud. Põhjustena nimetati:

- ei ole kunagi mõelnud prostituudilt seksi ostmisele,
- seks prostituudiga ei eruta,
- prostituudilt seksi osta on vale,
- sellist olukorda pole kunagi tekkinud,
- ei kasuta ära sotsiaalselt ohustatud naisi neilt seksi ostes,
- hirm saada sugulisel teel levivaid haigusi,
- muud vastused: liiga kallis, olen abielus.

Enamik seksiootkogemusest meestest (53%) vastas, et nad ei ole kunagi mõelnud seksi ostmisele. Teine kõige rohkem valitud vastus oli, et neid ei eruta seks prostituudiga. Vanemate meeste seas on rohkem neid, kes ei ole kunagi mõelnud seksi ostmisele. Nooremate meeste puhul on suurem tõenäosus, et nad võivad tulevikus seksi ostmist kaaluda. Kokkuvõttes võib viidata levinud arvamusele, et seksi ostmise on kõigi meeste võimalus, kuid suur osa küsitletud meestest ei ole seksi ostnud. Seega võib see küll olla võimalus suuremale osale meestest, kuid enamik neist ei ole seda kasutanud ning ei teeks seda isegi siis, kui tekiks sobiv juhus. Prostitutsiooni ennetustöös tasuks seda tähelepanekut mees pidada.

Kõige rohkem seksiootkogemusi on abielus ja suhtes olevatel meestel.

klientide perekonnaseisu üldpilt arusaama, et prostitutsiooniteenused on võimalus üksikutele ja väheveetlevatele meestele.

Norralaste Brieyri ja Taksdali ning Inglise prostitutsiooniurijate Davidsoni ja Andersoni väitel võib esimene seksiootkogemus tekkida juhuslikult, asjaolude kokkusattumisel. Nt mees oli kodust eemal ja prostituudid olid saadaval. Või siis oli ta sotsiaalses keskkonnas, kus seksi ostmise oli lubatud. Kui ta ei oleks sellisesse olukorda sattunud, ei oleks ta võib-olla esimest kogemust omandanudki.

Kui vaadata seksi ostnud meeste koguarvu, siis 60% neist on ostnud seksi vaid ühel või mõnel üksikul korral, samas kui napilt alla kolmandiku on ostnud seksi regulaarselt. See tähendab, et suhteliselt väike hulk mehi peab aktiiv-

selt tegelema nõudluse poole käigus hoidmisega.

SEKSI OSTMISE MOTIIVID

Miski, mida ma tahtsin proovida (60%)
Seksi ostmise tähendab kohustustevaba seksi (36%)

Lihtsalt avanes võimalus (30%)
Vaid 8% vastanutest ütles, et seksi ostmise oli nende ainus võimalus seksi saada. See üllatas meid, sest kuuleme sageli, kuidas prostitutsiooni õigustamiseks viidatakse kõigile puudega, vanadele ja inetutele meestele, kellel on samuti õigus seksile. Mida nad küll ilma prostitutsioonita teeksid? Aga selle uurimuse kohaselt ei soovigi nad prostituutide teenuseid, nii et me võime selle argumenti lõplikult maha kanda.

SEKSI OSTMINE VÄLISMAAL

Tuhandeid naisi üle kogu maailma müüakse prostituudiks piirkondadesse, kust turistid, ärimehed, sõdurid ja jalgpallihuvilised meelelahutust otsivad. Meie küsitlus näitab, et 58% seksi ostnud Taani meestest on ostnud seksi ka välismaal. Seda võib osalt seletada asjaoluga, et sellist tegevust peetakse häbitavaks.

Enam kui poolte ostjate jaoks ei oma prostituudi rahvus mingit tähtsust. Taanis seksi müüvate välismaalastest naiste arv on viimase 10-15 aasta jooksul kasvanud. Kas see on toimunud vastusena seksitööstuses valitsevale nõudlusele välismaa naiste järele või toob suurenev välismaalastest prostituutide arv kaasa suurema nõudluse nende järele?

INIMKAUBANDUS JA PROSTITUTSIOON

Kes küsiks endale inimkaubanduse ohvriks langenud naist? Julgen vastata, et mitte keegi.

Ükski kõnealusel uurimuses ega teiste riikide uurimustes osalenud meestest ei soovi naisi, kes müüvad seksi vastu oma tahtmist. Küsitluses osalenud mehed tegid en-

da arvates selget vahet välismaalastest prostituutide ja inimkaubanduse ohvriks langenud naiste vahel. Peaaegu kõik intervjueritud eitasid seksi ostmist kaubitsemise ohvriks langenud naistelt, kuid nad kõik olid ostnud seksi teisest rahvusest naistelt.

Kui seksiootja selgitab erinevust inimkaubanduse ohvriks langenud naise ja teisest rahvusest prostituudist vahel, lähtub ta nähtavatest sunduse tundemärkidest. Kui naise olemus ei paista, et ta müüb seksi vastu oma tahtmist, siis ta meeste arvates seda ka ei tee.

Mõned uurimuses osalenud kliendid rääkisid kogemustest, kus nad kahtlesid, et prostituut võib müüa seksi vastu oma tahtmist. Aga kuna nad ei olnud selles kindlad, jätsid nad selle kahtluse sinnapaika.

Kui me räägime Taani avalikus debatis naistekaubandusest, kipume keskenduma sunni nähtavale poolele: pektud, sigarettiotsaga põletatud, kinniseotud, luku taha pandud, hirmust värisevad naised. Me teame, et sellised naised on olemas, ja me teame, et see on üks osa naistekaubanduse ohvrite kohutavast reaalsusest. Aga massaažialongis välismaist prostituuti külastavad mehed näevad seda julma reaalsust harva.

Me teame, et suur osa prostituute – olgu nad inimkaubanduse ohvrid või mitte – on kliendi silmis aktiivsed tegutsevad isiksused, mitte ohvrid ega seksiorjad. Paljudel juhtudel ei ole neile naistele osaks saav sund, ärakasutamine ja ähvardused kliendile, sotsiaaltöötajale või politseile nähtavad.

Kui me tahame mehi mõjutada mitte käima prostituutide juures, peame võtma aluseks selle tegelikkuse, mida kliendid prostituudi juurde minnes näevad. Pole mingit kasu, kui kujutame mehi koletiste ja naisi abitute orjadena. Ei mehed ega naised suuda end sellise pildi peal ära tunda. Nii jäävad kõik katsed levitada teavet inimkaubanduse kohta tulemusteta, kui me ei võta lähtekohaks meie tegelikult nähtavat olukorda.

Mehelikkust ei saa osta

ROMAN KRÖLOV

rehabilitsatsiooniprogrammi koordinaator

Prostitutsiooni kaasatud naistele abi osutamine ei ole efektiivne, kui samal ajal ei uurita ega abistata intiimteenuseid tarbivaid kliente. Olukord on umbes sarnane, kui suitsetamise probleemi uurimise käigus käsitletakse erinevaid tubakasorte, kuid samas ei uurita suitsetaja enda elu ega tema käitumismehhanisme.

Kuigi meie keskus ei tegele otseselt seksiootjate probleemide lahendamise, on see teema kahtlemata huvitav. Meie poole pöörduvad naised arutavad meiega päevasündmusi, kuuleme ka lugusid intiimteenuste ostjatest.

Oleme jõudnud järeldusele, et neid teenuseid kasutavad mehed võib tinglikult jagada kahte rühma: juhu- ja püsikliendid. Minu kui psühholoogi jaoks esindavad need rühmad kahte erinevat isiksusetüüpi. Kui esimesse rühma võivad kuuluda need mehed, kes on sattunud kliendi rolli vaid kord elus, näiteks poissmeestepeol, siis nende puhul võib kehtida käitumismudel «proovin üks kord ega tule enam kunagi selle juurde tagasi».

Teise rühma kuuluvad reeglina meessoost (kuid mitte alati) kliendid, kelle käitumine on kahtlemata huvitavam. Siinkohal tuleb märkida, et teise rühma on võimalik sattuda vaid esimese rühma kaudu. Uuringud näitavad, et paljud püsiootjad on esimest korda seda proovinud mõnes «lõbusas kambas» viibides, st vähemalt kahe teguri mõjul: alkohol ja teised «kogenumad» kambaliikmed.

Alles seejärel hakkab inimene iseseisvalt otsima kontakti intiimteenuste pakkujatega, tehes seda reeglina stressi, ärevuse või igavuse perioodidel. Mina kui psühholoog näen siinkohal ilmselget sarnasust ühe teise nähtusega – psühholoogilise sõltuvuse

tekkimisega. Sellises olukorras hakkab inimene võitlema stressi, ärevuse või muude negatiivsete teguritega, kasutades selleks mõnda välist ressursi.

Kõnealusel juhul ei teki sõltuvus mitte tarbides teatud keemilisi aineid või osaledes hasartmängudes, vaid teise inimese keha otsimise ja ostmise protsessis. On ju teada, et ostja kujutab oma teadvuses naise keha ostmise protsessi ette kui teatud mängu või meelelahutust. Nagu iga teine sõltuvuse tekkimise protsess, võib ka intiimteenuse otsimine ja ostmise tuua inimesele rahuldust ja psühholoogilises mõttes «toimida» teatud perioodi vältel. Edaspidi saab sellest haiglane ja sõltuvuslik seisund, millest võib olla väga raske vabaneda.

Meie jaoks pole uudis ka see, et mees võib külastada naist viimase raha eest ja sellega tühjendada nii isiklikku kui tihti peale pere eelarvet. Norra kolleegide uuringud näitavad, et suurem osa seksi ostjaid kogevad selles protsessis pigem negatiivseid kui positiivseid emotsioone. Selleks on eelkõige süü- ja häbitunne nii intiimteenust osutanud naise kui mehe püsipartneriks oleva naise ees.

MIDA SIIS OSTETAKSE?

Pole saladus, et enamik püsikliente on abielus mehed, kellel on keskmine või keskmisest suurem sissetulek, samuti on neil lapsed, st väliselt tunduvad nad olevat üsna edukad ühiskonnaliikmed. Mis siis ajendab või sunnib mehi selliseid teenuseid ostma?

Raske on sellele küsimusele üheselt vastata, põhjuseid võib olla mitu. Üks neist on mehe liiga madal enesehinnang, mis ei võimalda tavaelus luua rahuldust pakkuvaid sotsiaalseid suhteid. Huvitav on ka asjaolu, et ühes «lõbumajas» nautis suurimat populaarsust naine, kelle välimus oli üsna kaugel üldtunnustatud ilustandarditest ja kes ei olnud eriline

puhtusearmastaja. Ent mehed seisid lausa järjekorras, mis on esmapilgul paradoks, kuid mõeldes sügavamalt, jõuame selle olukorra loogilise seletuseni. Mehed ei oodanud temalt mitte niivõrd seksi, kuivõrd emotsioone ja võimalust kompenseerida liiga madalat enesehinnangut, tunda enast kindlalt ja mugavalt.

Sama nähtus esineb ka siis, kui inimene käitub agressiivselt kellegi suhtes, kes ei ole temale piisavalt sümpaatne. Tugev ärevuse tunne põhjustab meie külastajate sõnul ka olukorra, mil ei tellita mitte ainult intiimsuhteid, vaid ka naise peksmise õigust.

Veel üheks oluliseks teguriks on ühiskondlik seisukoht, st meie ühine ühiskondlik kokkulepe üldiste sotsiaalelu reeglite suhtes. Kindlasti on vaja veel selgitada selliseid teemasid nagu sooline võrdõiguslikkus, mehe ja naise roll, tulevaste põlvkondade kasvatamisega seotud õiguste, kohustuste ja pereväärtuste jaotamine.

Kui meie ühiskonnas säilib ka edaspidi selline suhtumine, et mehe puhul tuleb hinnata eelkõige tema saavutusi, mis tagavad mehe üleoleku naise suhtes, siis ei õnnestu meil muuta intiimteenuste tarbimisega seotud olukorda. Seda ei ole võimalik muuta ka siis, kui endiselt säilib naiste ja meeste karjäärivõimaluste ning sissetulekute ebavõrdsus.

Küsimus muutub veelgi teravamaks, kui rääkida sellest teemast rahvusvahemuste ja Eestis alaliselt elavate migrantide kontekstis.

LÄHEDUSTUNNETE PUUDUMINE TEKIB STRESSI

Ka olukord perekonnas on oluliseks teguriks, mis mõjutab negatiivselt intiimteenuste ostmisega seotut. Peresisened suhted on laias laastus seotud eelmisena kirjeldatud teguriga. Kuna pere üldine sissetulek

Intiimteenuse ostmise võib tuua inimesele rahuldust ja «toimida» teatud perioodi vältel.

Leedus korraldatud kampaania «Naise ostmine on häbi-väärne!» reklaamitahvlid edastavad sõnumi, et naise ostmine on häbi-väärne tegu ning varem või hiljem saavad kõik sellest teada.

Suurbritannia inimkaubanduse-vastane kampaania.

Phnom Penhis olev hoiautus laste seksuaalse väärkohtlemise kohta.

Suurbritannia inimkaubanduse-vastane kampaania.

Seksturistid ei ole sellesse kohvikusse oodatud.

Seksiostja huviobjekti portree

Vanus, pere

- Enamik naisi on 20-24-aastased
- Noorim oli esimese prostitutsioonivahekorra ajal 11-aastane, vanim 45-aastane
- 58% on lapsevanemad

Haridus

- 1/3 põhiharidus või alla selle
- 65% keskharidus või kutsekeskharidus

Tervisenäitajad

- Enamikul probleemid suguhaigustega, u 8% on HIV+
- Seksuaalvägivalda on kogunud 50%, esimest korda keskmiselt alla 16-aastaselt
- Prostitutsioonil on vägivalda kogunud 61%
- Narkootikumide tarvitajad 66%

ALLIKAS: TERVISE ARENGU INSTITUUT 2006

80% naiste arvates on nende elu ohtlik, riskantne, nad tunnevad üksindust ja neil pole kedagi, kelle poole oma muredega pööruda. Enamik naistest on kindlalt selle vastu, et tütar ema saatust jagaks.

ALLIKAS: EESTI AVATUD ÜHISKONNA INSTITUUT 2008

Naiste õigused Eestis jäävad kinni ühiskonna stereotüüpidesse

ROY STRIDER
PunaMust aktivist

VÖRDÕIGUSLIKKUSE DIREKTIIVID ON PROBLEMIKS

Miks siis muidu enamik Ida-Euroopa riikidest, sealhulgas Eesti, maadlevad olukorraga, kus Euroopa Liidust tulevaid võrdõiguslikkuse põhimõtteid ja direktiive järgida pole üldsegi kerge. Tuleks justkui täita soovituslikke kvote ja edendada soolist võrdõiguslikkust, kuid tegelik elu muudab selles suunas liikumise peaaegu võimatuks. Enne turumajanduse saabumist olid inimarengu analüüside järgi vastavad näitajad märgatavalt paremad.

Naiste õigused nende tänapäevasel kujul ei olegi pika ajalooga, kõrgendatud tähelepanu võrdõiguslikkusele ongi vaid sotsialistlik, mitte kapitalistlik diskursus. Ajad on küll mõnevõrra muutunud, tänases maailmas on naiste õiguste eest võitlemine pigem globaalne sõda universaalse inimese nimel. Naiste vabadused uuristavad konventsionaalseid tolmunud tõesid ja tegelikult toimub lahing täiesti uue ühiskonna nimel. Siia koer maetud ongi.

Tänani ei ole Ida-Euroopa teinud minigeid märkimisväärsed edusamme hierarhiate ja domineerimise vähendamiseks ühiskonnas, vastupidi – mitmetes riikides on vastav näitaja hoopis halvenenud. Samal ajal kui ajutine laenumajandusedu maalis näilise pildi heaoluühiskonnast, süvenes meeste ja naiste vaheline tegelik ebavõrdsus. Kardetavasti ei parane see pilt näiteks Eestis lähema paarikümne aasta jooksul, nõnda kinni on varakapitalistlik mõtelaad ja meedia esitletav kuvandid oma stereotüüpides.

EI OSKA TEISTMOODI TAHTAGI

Tundub, et enamik Eesti naistest ei kujuta ettegi elu teistsuguses ühiskonnas, nad ei

tunne sellest puudust, sest tegeliku alternatiivi ei näidata üheski ajalehes ega reklaamklippis.

«Ma pole kunagi arvanud, et naised peaksid meestega sama võrdsed olema. Pole sugugi kindel, et mulle meeldiks, kui olekski teistmoodi – et ei tehtaks seksistlike märkusi,» kõlab üks tüüpilisi meediama nipuleeritud naise arvamusi sel teemal.

Sellist suhtumist ei saa liigitada passiivsuseks või teadmatuseks, tegemist on omandatud rolliga, koos kindlate ning teatud turvalisust pakkuvate mängureeglitega. Need reeglid näevad ette, et edukas olemiseks tuleb olla ilus. Ilu aga müüakse ilusalongides.

Selles maailmas koosneb oluline osa naise enesekindlusest temale meeste poolt langevast tähelepanust. Kui komplimentide või märkuste tulva tekib paus, tunneb stereotüüpidega mängiv naine end ebakindlalt ning panustab lisakapitali oma välisusele ja ahvatlusvõimele, et uuesti kindlustunnet tagasi võita.

Seesuguses maailmas jääb naiste võrdõiguslikkuse taotlus viljatuks oma kiivas vundamendi tõttu. Nii võivad naised küll nõuda oma eneseteostusvõimalust firmajuhi positsiooni läbi, kuid stereotüüpne ühiskond ei muutu sellest võrdsemaks.

LIBERAALNE FEMINISM POLE LAHENDUS

Enimlevinud soolise diskrimineerimise vastu võitlemise vorm on liberaalne feminism oma eri vormides. Kahjuks ei paku liberaalne feminism kompleksseid lahendusi.

Ühiskondades, mis põhinevad konkurentsil ja hierarhiatel, ei piisa ühe domineerimisvormiga üksi tegelemisest. Muuta tuleks ühiskonnakorraldust, kus rõhumise ja

manipulatsiooni vormid on omavahel seotud. Näiteks toetab majanduslik domineerimine moraalselt ja filosoofiliselt (oma olemuselt, st hierarhilise olemuse tõttu) ka soolist rõhumist. Lihtsa näitena võib tuua, et erinevate raportite põhjal ei põgene enamik koduvägivalla all kannatavatest Eesti naistest oma piinaja juurest just majandusliku sõltuvuse tõttu.

Enamik Eesti naistest töötab nii või naa vähetasuvatel töökohtadel (muidugi on siingi erandeid). Hoolimata oma kõrgemast haridustasemest on karjääri- ja palgaredele liikumine naiste jaoks samuti raskem. Sellist olukorda peetakse enamasti tavapäraseks, veel enam – lugematutes ettevõtetes soovitatakse naistele tungivalt teatud aja jooksul mitte last saada. Võib vaid imestada, et seegi olukord on paljude naiste arust veel tänapäevalgi normaalne.

Nõnda toetavad ja toidavad erinevad domineerimis- ja allutamissuhted üksteist, seda nii moraalselt kui ideoloogiliselt. Nii viisi kujundatud Eesti ühiskond ei sünnita märkimisväärselt naisõigusliikumisi ega tõsiseltvõetavaid proteste.

Eurokvootide alusel endale naisvalitsete kasvatamisega selle olukorra vastu sügavamal ja sisulisemal tasandil ei saa, naiste õiguste tegelikuks võidukäiguks tuleks ühiskonnakorraldust muuta vähem hierarhiliseks. See omakorda eeldab täiesti uusi ühiskondlikke kokkuleppeid kodanike vahel, kes, soovides ise otsuseid teha, oleks võimelised toimivaks mittehierarhiliseks osalusdemokraatiaks.

Enne ei muutu toimivamaks, kui naised ise seda tõeliselt ei taha. Ühiskondlik hierarhia ja eliitdemokraatia aga soosib mittetahtmist ning nõnda on tegeliku võrdõiguslikkuseni käia veel pikk tee.

Klient on kuningas?

**SIRLE
BLUMBERG**
MTÜ Living
for Tomorrow

Olen üheksa aastat töötanud seksuaalkasvatuse valdkonnas. Töenäoliselt ei ole see pikk ega lühike aeg, et olla kõigega päris kursis, kuid samas piisav, et võtta endale julgus öelda, mis on jäänud meeli vaevama.

Üks teema, mis läbib ka seksuaalkasvatuse valdkonda ega jäta tavaliselt kedagi ükskõikseks, on prostitutsioon. Inimestel on prostitutsiooni suhtes alati oma arvamus, mis tihti on absoluutne ja kahjuks ka erinevaid stereotüüpe järgiv, nagu «maailma vanim amet», «lihtne töö, millega saab teenida kerget raha», «osa tüdrukuist vajab

ki palju seksi», «tegemist on nümfomaniadega, seksi ekspertidega, suhtenõustajatega» ning töökoht, kus nad töötavad, on siis rahvakeeli «litsimaja», «hooramaja», «lõbustusasutus» vms. Sellest lähtuvalt võib iga lugeja arvata, kuidas nimetatakse neid naisi, kes on kaasatud prostitutsiooni.

Alles hiljaegu ilmus artikkel prostitutsioonist, kus nii küsitelja kui ka vastaja kasutasid just eelnevalt välja toodud väljendeid. Kuigi jah, vastaja mainis ka seda, et tegemist ei ole just vabatahtliku tööga ning keegi ei tegele prostitutsiooniga kutsumusest.

Ikkagi jäi minu jaoks selles kõiges puudu kaks väga olulist momenti, mida üldjuhul prostitutsioonis vähe uuritakse ning veel vähem soovitakse teemana tõstatada: esiteks – seksi ostja, ja teiseks – sõnakasutus. Arvatakse, et kui on nõudlus, siis on ka pakkumine, ja kui pakutakse, siis järelikult keegi ostab ning tegemist on täiskasvanud inimestega – ise teavad, mida teevad.

Sõnakasutus on suhtumise väljendamine. Kõiki neid eelmainitud väljendeid kasutatakse näitamaks oma põlgust ja üleolekut, samas jääb märkamatuks inimene, kes seksi ostab.

Tripperit ei levita mitte prostituut, vaid selle toob «kingitusena» kaasa klient, kes nõuab ja maksab topelthinda kondoomita seksi eest.

Meil, inimestel, ei ole õigust osta ja müüa ühtegi inimest. Kui seks on või vähemalt peaks olema kahe inimese vabatahtlik tegevus, pakkudes mõlemale naudingut ja tuues kaasa vastutuse, siis mina küll ei usu, et prostitutsioonis on tegemist vaba tahtega, vaba seksuaalsuhtega või vaba partneri valikuga. Inimene, kes ostab teist inimest seksuaalsel eesmärgil, on minu jaoks mõistusevastane.

Ikka leitakse seksistiaale õigustust, ettekäändeid, vabandusi, põhjuseid, et suhted on halvad, stress piinab, jooles olek, suur uudishimu jms. Samas jääb asja sisu ikka üheks – ma ostsin kedagi, et ennast ra-

huldada ning mul on ükskõik, mis oli selle inimesega enne ja mis saab pärast.

Oma töös noorte ja täiskasvanutega ei ole ma kohanud ühtegi inimest, kes arvab, et keegi sünnib prostituudiks. Veel vähem sooviks keegi seda n-ö lihtsat ja tasuvat tööd oma lapsele. Ükski nendest inimestest ei pea õigeks, et partner läheks oma probleeme või uudishimu rahuldama prostituudi juurde.

Seega, miks tegelikult tekitatakse meie muljet, et mehed ongi loodud jahti pidama ning see on absoluutselt loomulik, et üks «õige» mees elus käib kas või üks kord prostituudi juures ära. Miks kunstlikult, kuid suhteliselt jõuliselt tekitatakse nõudlust ja ka pakkumist?

Teen ettepaneku vältida sõnu, mis lihtsustavad ja isegi ilustavad prostitutsiooni, sest see on tegelikult palju tumedam ja keerulisem inimsaatuste virvarr kui pealtnäha paistab. Ja mis peamine – arme normaliseeri seksi ostmist, sest üks õige mees hoolib inimestest, hoiab oma peret ja kasvatab oma lapsi samas vaimus.

Oma töös noorte ja täiskasvanutega ei ole ma kohanud ühtegi inimest, kes arvab, et keegi sünnib prostituudiks.

Serbia kampaania «Naised ei ole liha. Lapsed ei ole orjad. Inimesed ei ole tarbeasjad».

Prostitutsiooni nõudluse vähendamise näiteid maailmast

KRISTIINA LUHT
sotsiaalministeeriumi peaspetsialist

Prostitutsiooni nõudluse vähendamiseks on võimalik kasutada seadusandlikke, kultuurilisi ja sotsiaalseid samme, eelistatult kombinatsioonid. Allpool on väike valik maailmas rakendatavatest valikutest. Nende aluseks on arusaam, et prostitutsiooni tarbimine on ühiskonnale kahjulik tegevus, mis rikub nii üksikisikute tervist kui sotsiaalset kliimat tervikuna ning ühtlasi rahastab kuritegevust.

OSTJATE SUUNATUD NÕUSTAMISTEGEVUS

Rootsis töötavad nõustamiskeskused, kus pakutakse seksi eest maksnud isikutele erinevaid teraapiasid ja suhtlemiskoolitust. Politsei suunab sinna seksi ostmise süüdistuse saanud isikud. Et paljud meestest kannatavad suhtlemisprobleemide käes, on teraapia neile suureks abiks.

USAs on First Offender Prostitution Program, mille rajajaks on endine prostituut Norma Hotaling. Ühepäevasel kursusel jagatakse seksi ostnud isikutele teavet prostitutsiooni õiguslike, sotsiaalsete ja tervist puudutavate tagajärgede kohta. Kursuse eest maksavad osalejad, kelle seas on nii vabatahtlikke kui kohtuotsusega saadetuid. Tegemist on efektiivse ja jätkusuutliku programmiga, mis toodab isegi kasumit. See antakse prostituutide abistamiseks.

Suurbritannia programmis «Muuda

Suurim väljakutse on kindlasti hoiakute muutmine, mida saame igaüks ise teha.

kurssi» on selle ühe looja Ian Careni sõnul osalenud 13 000 meest, kellest vaid 1% sooritab tulevikus sama teo uuesti. Iga osaleja peab ise kursuse eest maksma, tulu läheb prostitutsiooni kahjudega võitlemiseks.

OSTJATE AVALIKUSTAMINE

USAs on see populaarne nõudluse vähendamise viis. Tänavatele on pandud reklaamtahvleid sõnumiga: «Kui sa oled süüdi mõistetud prostituudilt teenuse ostmises, siis näed oma nime siin!» Mitmes osariigis on politsei spetsiaalne veebileht, kuhu riputatakse üles seksi ostnud meeste fotod, kusjuures ei säästeta ka kohalikke poliitikut. Politsei arvates on tegemist efektiivse võttega, sest häbi perekonna, töökaaslaste, naabrite ees paneb enne prostituudi juurde minekut järele mõtlema.

Kanadas filmitakse mehi, kes prostituute oma autosse kutsuvad, videod pannakse interneti. Soomes on politsei teavitanud avalikkust kupeldajate telefonide pealtkuulamisest, sest politsei arvates loobuksid paljud mehed seksistust, kui nende tegevus avalikuks tuleks.

Avalikustamise meetodil on üks suur miinus. Lapsed pole süüdi oma vanemate tegudes, kuid seaduserikkujast vanema nime ja näo avalikustamine karistab ka lapsi, neid võidakse hakata koolis narrima jne.

KAMPAANIAD SEKSI OSTMISE VASTU

Eestis viis esimese kampaania läbi Eesti Naisuurimis- ja Teabekeskus. Nende sõ-

num oli: «Bordellis käimine on sama hea kui jahipidamine loomaaias. Tõeline mees ei osta seksi.» Indoneesias tehtud kampaania oli mõeldud seksituristidele: «Kuidas sa ennast tunneksid, kui keegi käituks niimoodi sinu tütreaga?»

Meestele mõeldud kampaaniaid on läbi viidud Bulgaarias, Rootsis, Leedus, Suurbritannias jm. Üks kampaania veel hoiakuid ei muuda, kuid probleemi üle mõtlema paneb ehk siiski ja seetõttu on tegemist tervitatava sammuga.

SEADUSANDLIKUD LAHENDUSED

Leedus on esmakordne seksist karistatav trahviga, trahv on sellise tegevuse eest ette nähtud pea kõikides USA osariikides. Kanadas ja USA mitmes osariigis konfiskeeritakse seksistja auto. Mitmetes USA ja Šotimaa linnades on keelatud meeste tiirutamine prostitutsiooniga seotud tänavatel, karistuseks tehakse neile trahvi liikluse häirimise eest. Politsei hinnangul on sellest kasu, sest sekeldused on ebameeldivad ja seksi ostmise «tagakiusamisega» tülikaks muudetud.

Et ainult pehmetest meetmetest ei piisa naistega kaubitsemise tõkestamiseks, on meie regioonis hakatud seksist krimeeritena alalkuriteona sätestama. 1999. aastal kriminaliseeris Rootsi nii ostu kui ostu katse. 2006. aastal kriminaliseeris Soome seksist kaubitsetud või kupeldatavalt isikult, avalikus kohas seksi ost ja müük oli keelatud juba varem. 2009. aastal jõustub Norras seksist keelav seadus. Kõikides Põhjaamaades on karistatav seksist alla 18-aas-

taselt. Kriminaliseerimise lisa- või isegi põhiväärtus on hariduslik, kui nii võib öelda, sest eesmärk ei ole lihtsalt ostjate karistamine, vaid ühiskonna ootuste sõnastamine kaaskodanike suhtes. Rootsis on seiskohad prostitutsiooni küsimuses kümne aastaga, mis seadus kehtinud on, oluliselt muutunud, inimese ostmist ei aksepteerita.

VÄLJAKUTSED

Eesti inimkaubanduse vastu võitlemise arengukavas on nõudlust käsitlevad meetmed, kuid nende eesmärk on pigem nõudluse kui inimkaubandust soodustavale tegurile tähelepanu juhtimine – nõudlust vähendavate meetmete väljatöötamine seisab alles ees. Millised need olema saavad, sõltub meie kõikide ootustest ja arvamustest.

Suurim väljakutse on kindlasti hoiakute muutmise. Positiivne asja juures on fakt, et see on igaühe enda teha. Eestis on praegu juba üsna palju neid, kes mõistavad, et nõudluse sallimine on kahjulik, sest põhjustab prostitutsiooni ja sellega seotud inimkaubandust; riigile on naiste ravi ja normaalsesse ellu tagasitoomine äärmiselt kulukas, ja ausale kodanikule pole just kuigi kasulik, kui ostjad organiseeritud kuritegevusele rahavoogusid suunavad.

Kui me lisaks teadvustaks, et seksuaalset eksploateerimist säilitatakse üsna väikesel ühiskonnagrupi huvide rahuldamiseks, mitte kõikide Eesti meeste hüvanguks, siis ehk on ka tõhusate tõkestusmeetmete loomine võimalik.

Kasulikud kontaktid

Inimkaubanduse ennetamise nõustamistelefon
Tel 660 7320, E-R kl 10–18, www.lft.ee

Inimkaubanduse ohvrite abistamise koordineerimine

Tel 5624 0606, kl 9–21
varjupaikadeliit@hotmail.ee

Prostitutsiooni kaasatute rehabilitatsiooniprogramm

Tel 655 6140, E-R kl 15–19

Lisalugemist:

Inimkaubanduse vastu võitlemise arengukava 2006–2009
www.just.ee/18886

Sotsiaalministeeriumi kodulehel uuringud
<http://www.sm.ee/index.php?id=707>